

Kapittel 11

Konsekvensanalyse

Ingrid Bouwer Utne og Marvin Rausand
ingrid.b.utne@ntnu.no

Oversikt – kapittel 11

- Hendelsestreanalyse
- Konsekvensmodeller
- Beredskapsanalyse

Innledning

Konsekvensanalysen dreier seg om å identifisere hendelseskjeder for forskjellige utfall knytta til skader eller tap:

- Personskader
- Miljøskader
- Materiellskader
- Produksjonstap
- Tap av omdømme

Hvilke skader vi velger å se på, må avklares i forhold til målsettingen med risikoanalysen. Analysen kan gjerne fokusere på flere typer skader samtidig.

Innledning (ii)

I en risikoanalyse er det nødvendig å bruke modeller for å forenkle virkeligheten.

Dette varierer med omfang og detaljeringsgrad, og om vi utfører kvantitative eller kvalitative analyser.

Konsekvensene anslås/beregnes som oftest ut fra:

- Erfaringsdata
- Ekspertvurderinger
- Enkle handberegninger
- Avanserte beregningsmodeller
- Forsøk

HENDELSESTREANALYSE

Hva er hendelsestreanalyse?

- Konsekvenser kan analyseres i en hendelsestreanalyse.
- Et hendelsestre er et logisk diagram som viser mulige hendelseskjeder og utfall som kan føre til skade, etter at en uønska hendelse har inntruffet.
- Dersom du har tilgang til relevante data, kan du ut fra hendelsestreet beregne frekvensen eller sannsynligheten for at hendelseskjedene vil inntreffe.

Forkortes gjerne til ETA (Engelsk: Event Tree Analysis).

Hensikt og anvendelse

En hendelsestreakanalyse kan gi svar på følgende:

- Hvilke barrierer er installert i systemet for å hindre utviklinga eller redusere konsekvensene av den uønska hendelsen?
- Hvor egna og pålitelig er hver av disse barrierene?
- Hvilke hendelser kan påvirke utviklinga og/eller konsekvensene av den uønska hendelsen?
- Hvilke hendelseskjeder kan inntreffe som følge av den uønska hendelsen?
- Hvor sannsynlig er det at de enkelte hendelseskjedene inntreffer?
- Hvilke konsekvenser vil de enkelte hendelseskjedene gi opphav til?

Metodebeskrivelse

Hendelsestreanalysen består av sju trinn:

- Innledning
- Den uønska hendelsen
- Barrierer og hendelser
- Hendelsestreet
- Hendelseskjedene
- Sannsynlighet/frekvenser
- Rapportering

Forberedelser og rapportering er beskrevet i kap. 8 i boka.

1. Den uønska hendelsen

- Den uønska hendelsen bør kunne gi opphav til flere mulige hendelseskjeder.
- Mange uønska hendelser blir identifisert og ansett for å være mulige hendelser allerede i designstadiet for systemet. Derfor er det ofte innført barrierer.
- Det er viktig at du forklarer tydelig hva den uønska hendelsen innebærer, hvor og når den inntreffer.
- Dersom hendelsestreanalysen er en del av en større risikoanalyse, vil de uønska hendelsene ha blitt avdekket som en del av fareidentifikasjonen.

2. Barrierer

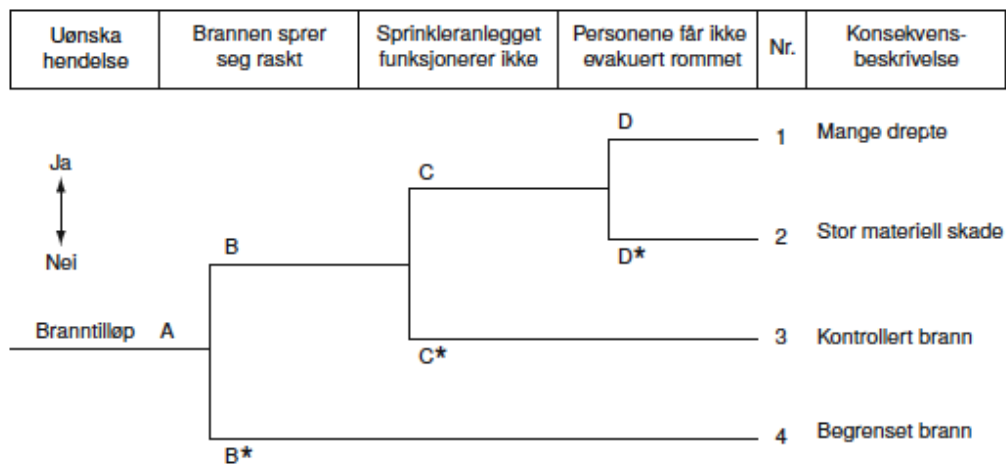
Barrierer skal redusere effekten av en uønska hendelse. Barrierene kan omfatte:

- Sikkerhetssystem som automatisk reagerer på den uønska hendelsen
- Alarmer som varsler operatøren(e) når den uønska hendelsen inntreffer (f.eks. brannvarslingssystem)
- Prosedyrer som operatøren(e) skal følge ved alarm
- Barrierer som begrenser effekten av den uønska hendelsen (f.eks. brannvegger)
- Rømningsveger og sikre områder
- Personlig verneutstyr (f.eks. hjelm og vernebriller)

Analysegruppa skal identifisere alle barrierene og liste dem opp i den rekkefølgen de forventes å bli aktivert.

3. Hendelsestreet

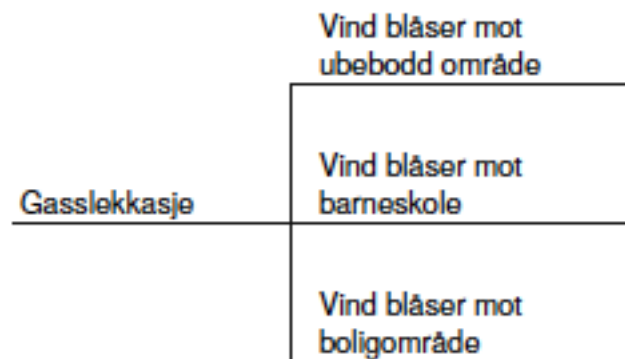
- Hendelsestreet viser utviklinga av de mulige ulykkeskjedene i kronologisk rekkefølge.
- Treet starter med den uønska hendelsen og går via de barrierene som aktiveres.
- Treet forgreines med «ja/nei»-utganger for hver barriere, avhengig av om denne funksjonerer tilfredsstillende eller ikke.

Forgreininger

- I noen tilfelle kan det også være aktuelt å bruke tre eller flere forgreininger.
- Betrakt, som et eksempel, en større gasslekkasje fra en lagertank. Området rundt tanken kan deles i tre ikke overlappende sektorer.
  - I den ene sektoren ligger en barneskole, i den andre sektoren ligger et boligområde, mens den tredje sektoren er ubebodd.

4. Hendelseskjedene

- I dette trinnet foretar vi en vurdering av de skadene som hver enkelt hendelseskjede vil kunne føre til.
- Hvor langt vi skal gå i hendelsestreanalysen og hva som bør overlates til andre mer spesialiserte analyser, er ofte litt uklart.
- I mange tilfelle vil flere hendelseskjeder gi samme eller tilsvarende skader.
- Etter at skadene er vurdert, bør hendelseskjedene listes opp i forhold til hvor alvorlige de er.
- Ved gjennomgangen av hendelseskjedene vil analysegruppa ofte avdekke behovet nye/bedre barrierer.

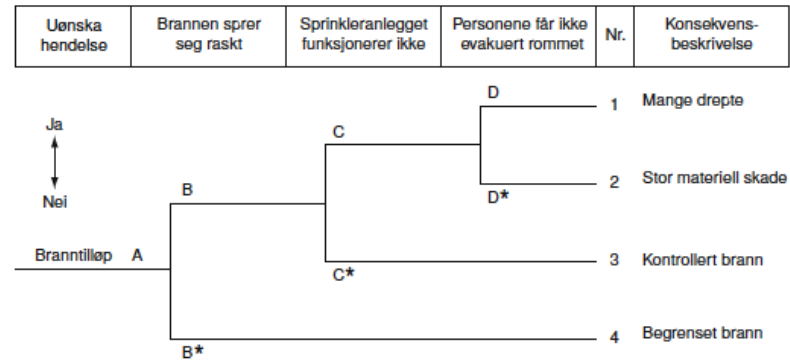

5. Sannsynligheter/frekvenser

- En kvantitativ analyse av hendelsestreet krever at du kan anslå:
  - Frekvensen til den uønska hendelsen.
  - Feilsannsynligheten for hver enkelt barriere. Denne sannsynligheten oppgis ofte som PFD*.
  - Sannsynligheten for at hver enkelt hendelse/tilstand inntreffer.
- For å anslå sannsynligheten for en barrierefeil må du vanligvis kjenne feilratene til de enhetene som inngår i barrieren, hvordan de er kopla sammen, og hvordan barrierene testes og vedlikeholdes.
- Det kan være aktuelt å bestemme denne sannsynligheten ved en feiltreanalyse.

5. Sannsynligheter/frekvenser (ii)

Beregningseksempel:

$f(A)$ er frekvensen for den uønska hendelsen «branntilløp».

$Pr(B)$ er sannsynligheten for hendelsen «brannen sprer seg raskt».

$Pr(C)$ er sannsynligheten for at «sprinkleranlegget fungerer ikke» ($Pr(C|A \cap B)$).

$Pr(D)$ er sannsynligheten for at «personene får ikke evakuert rommet» ($Pr(D|A \cap B \cap C)$).

Frekvensen til hendelseskjeden som gir «mange drepte» er:

$$f(K_1) = f(A) \cdot Pr(B \cap C \cap D) = f(A) \cdot Pr(B) \cdot Pr(C) \cdot Pr(D)$$

...og tilsvarende for de andre hendelseskjedene.

Fordeler

- Sammen med feiltreanalyse er hendelsestreanalyse den viktigste og mest vanlig brukte analysemetoden i risikoanalyser.
- Gir et klart og oversiktlig bilde av hvilke hendelseskjeder som kan følge etter en uønska hendelse i et system.
- Hendelsestreet danner et godt grunnlag for arbeidet med å bedre sikkerheten, vurdere nye/alternative prosedyrer og sikkerhetssystem.
- Metoden er godt dokumentert og enkel å bruke.

Begrensninger

- Det finnes ikke noen standard for den grafiske utformingen av hendelsestreet.
- Siden analysen gjennomføres på et forholdsmessig høgt systemnivå, er det lett at farekilder på detaljnivå blir oversett.
- I noen situasjoner er det vanskelig å forutse i hvilken rekkefølge barrierene vil bli aktivert.
  - Hvis de blir aktivert i en annen rekkefølge enn det som er forutsatt i analysen, kan resultatet bli feil.

KONSEKVENSMODELLER

Oversikt

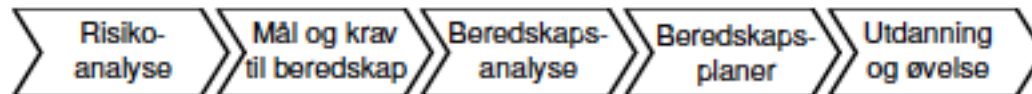
Konsekvensanalyser kan f.eks. være knytta til:

- Spredning av gass-skyer
- Spredning av farlige stoff i vatn (sjø, elver)
- Brannbelastning for ulike typer branner
- Spredning/utvikling av branner
- Eksplosjonsbelastning
- Skader ved forskjellige typer sammenstøt
- Eksponering ved ulykker
- Evakuering av personer fra et ulykkessted
- Tilgang til ulykkessted for redningsressurser
- Skadebegrensning
- Økonomisk tap ved datainnbrudd eller bortfall av datatjenester
- Økonomisk tap ved ulykker

BEREDSKAPSANALYSE

Hva er en beredskapsanalyse?

- En beredskapsanalyse studerer i hvilken grad virksomheten er forberedt og rusta til å handtere ulike ulykkescenarioer.
- Når det er aktuelt, vil analysegruppa også fremme forslag til tiltak som kan styrke beredskapen, samt anslå effekten av de foreslåtte tiltakene.
- Arbeidet med å etablere god beredskap er illustrert i figur.

Hensikt og anvendelse

Beredskapsanalysen vurderer ressursene som er tilgjengelige for å håndtere en DUH og antar at DUH faktisk har inntruffet.

- Analysegruppa ser på:
  - Den kompetansen personellet har
  - Hvor ressursene er plassert
  - Hvor lang tid det tar før ressursene kan være på ulykkesstedet
  - Hvordan beredskapssystemet er organisert
  - Hvordan de ulike enhetene samvirker
  - Ledelse, ansvar og myndighet

En beredskapsanalyse tar ofte utgangspunkt i en risikoanalyse.

Metodebeskrivelse

Beredskapsanalysen består av seks trinn:

- Innledning
- Identifiser og definer en eller flere DUH
- Fastsett funksjonskrav til beredskapen
- Vurder eksisterende beredskapstiltak og planer
- Identifiser mulige nye tiltak for å styrke beredskapen og vurder effekten av disse
- Rapportering

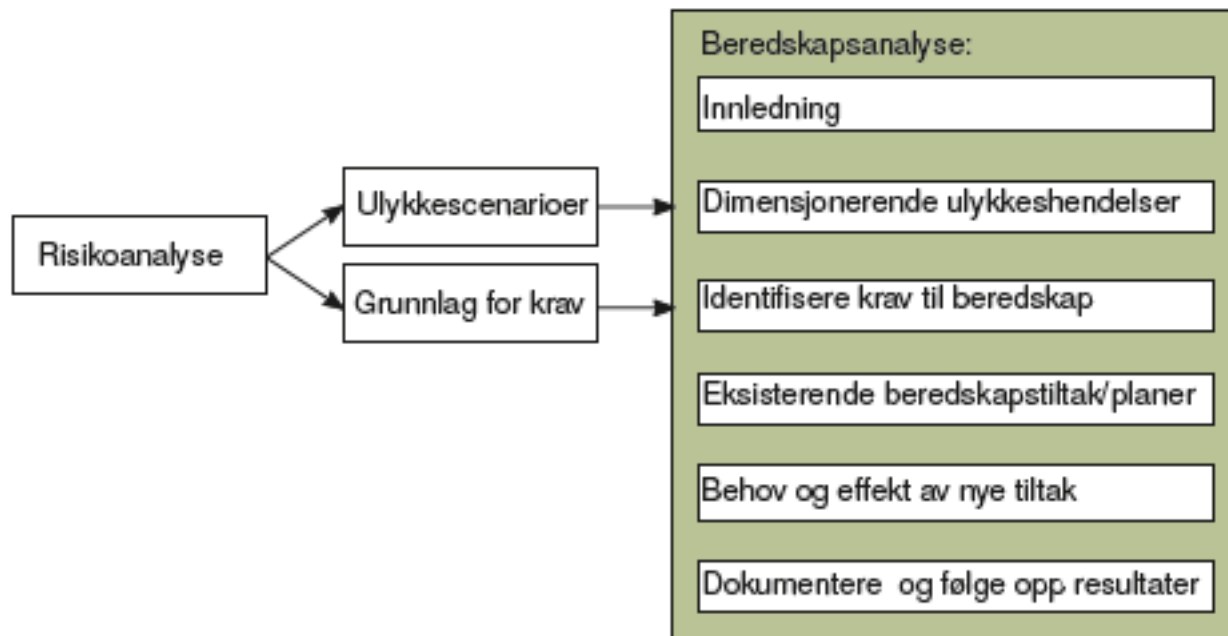
Forberedelser og rapportering er beskrevet i kap. 8 i boka.

Gjennomføring

Trinn 1–5 vil si at du nøye må vurdere i hvilken grad de identifiserte DUH-ene dekker ulykkescenarioene fra risikoanalysen.

Dersom en risikoanalyse ikke er gjennomført må alle aktuelle ulykkescenarioer beskrives.

Gjennomføring (ii)

Du må vurdere:

- I hvilken grad og hvor raskt en inntruffet DUH blir oppdaga og varsla.
- Hvordan beredskapsressursene blir mobilisert.
- Hvor lang tid det tar å komme til åstedet for DUH-en.
- Utstyrbehov må identifiseres, samt lokalisering av utstyret.
- Kompetansen til beredskapspersonellet og ledelsen.

Når eksisterende tiltak og planer er analysert, må du vurdere behov for nye tiltak, samt effekten av disse.